

Az újra felfedezett hartai bútor

Német Nemzetiségi Múzeum

Tisztelettel és szeretettel köszöntök minden kedves érdeklődőt!

A tatai Német Nemzetiségi Múzeum hartai bútor gyűjteményének egy szeletét ismerhetik meg a Daniel Stein – Margaretha Keiber 1912 című kiállításban. A kiállítás 2014-ben készült el a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, a múzeum időszaki tárlataként és 2015 júniusától vándorkiállítás formájában utazik az ország területén. Bemutatkozott már Hartán, Szomódon, illetve most a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata támogatásával Kaposfőre is eljuthatott.

A Német Nemzetiségi Múzeum 1972-es megalapításától kezdve gyűjtötte az ország területén fellelhető német tárgyakat, köztük a hartai bútort. E tárgyak a 70-es 80-as években már többször bemutatkoztak, mint a magyarországi német díszítőművészetet magukon hordozó alkotások, amelyek mindemellett egykor a hétköznapi élet használati eszközei voltak. Az elmúlt évben a gyűjtemény teljes revíziójával újabb gyönyörű hartai bútorok kerültek elő a múzeum raktárából és a feldolgozás során egyértelművé vált, hogy a németiség bázisintézményének első lépése a megújulás irányában a hartai bútor lesz.

A gyűjtések azonban erőteljesen arra a néprajzi korszakra vezethetők vissza, amikor az eltűnőben lévő paraszti kultúra utolsó tanúiként akarták begyűjteni a díszített tárgyakat. Ebből adódóan nagyon gyakran csak a festett elemek kerültek a gyűjteménybe, ami eléggé megnehezítette a tárgyak értelmezését a jelen elvárásainak megfelelően. Míg a 2014-ben a Komárom-Esztergom megyei Várgesztesről kapott hartai bútoregyüttes történetét, jelentéseit meg tudom kérdezni az átadótól, a 70-es években beszerzett tárgyak története ennél sokkal bonyolultabban kibogozható. A megoldás a kiállításhoz tehát egyrésztől kézenfekvő, másrésztől kényszerű volt. Új témát kellett találni, új megközelítésben kellett a tárgyakról beszélni, elismerve, hogy a múzeumba bekerülve a tárgyak története hiányossá, töredezetté vált. Nem mutatható be a maga teljességében, talán nem is ez a legfontosabb.

Hogyan ismerjük meg a hartai bútort, mit tudunk meg róla egy kis időszaki kiállítás megtekintése után? Ilyen kérdésekre épült fel a kiállítás, így történt a tárgyak kiválogatása és ezt a témát dolgozza fel a tárlat. A hogyan ismerjük meg kérdésre egyértelmű válaszként a motívumkincs, a színek és a feliratok fogalmazódtak meg. A mit tudhatunk meg róluk kérdésekre pedig néhány izgalmas választ próbál meg adni a kiállítás.

Hogyan válnak e tárgyak a házasság szimbólumaivá? Mit jelenthet egy olyan kultúrában a házasság, ahol közösségi elvárás, hogy a nagy eseményre ilyen pompás tárgyakat készítenek el a családok, gyakran az anyagi helyzetüket meghazudtoló módon? A házasság a legkorábbi időkől fogva nem két ember, hanem a családok, közösségek egyház által szentesített köteléke volt, amely bizonyos elvárásokkal járt a másikkal szemben. Hogyan tudunk ezekről a kérdésekről egy olyan korszakban beszélni, amikor a házasság jelentősége megkérdőjeleződhet, fontossága háttérbe szorul. Vajon hogyan működnek a családok most, mi az az erő, ami képes összetartani őket? E kérdések boncolgatása természetesen nem feladata a kiállításnak, de fontosnak tartom látni, hogy a tárgyak szimbolikus funkciójáért nem kell távoli kultúrákig menni.

Az ágyakra írt női nevek és évszámok, a hartai bútor egyik egyedülálló tulajdonságára hívják fel a figyelmet. Erre a kérdésre válaszol a kiállítás címe is, amelyben egy női és egy férfi név, valamit egy évszám jelenik meg. Nem titok, hogy egyik legizgalmasabb tárgyunk feliratáról van szó, amely nagy

valószínűséggel Daniel Stein és Margaretha Keiber házasságát követően készült el és mindössze néhány ilyen ággyéget őriznek a múzeumok, amelyen a férj és a feleség neve együtt szerepel.

Kiállításomban ezekre az alapvető, bármikor felismerhető, megjegyezhető tulajdonságokra szerettem volna a figyelmet irányítani, a kelengye bútorok – vagyis az ággyégek és a tárolóeszközök – kiemelésével. És további kérdések, amelyekre a válasz még csak körvonalazódik, de további izgalmas irányokat vázolnak fel. Miért őriztünk meg ennyit a tárgyakból? Vajon ez lenne az a díszítőművészet, amely a magyarországi németek sajátja? Ami a közösség összetartozás tudatát erősíti és egy formálódó önkép megteremtéséhez járul hozzá? Én remélem, hogy így van és a múzeum, valamint a továbbélő bútorfestés nem csak a szépség és a rengeteg munkával járó értéke miatt őrzi meg a tárgyakat a jövő generációi számára is.

Busa Mónika

(néprajzos muzeológus, a kiállítás kurátora)